

การศึกษานโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ*

PUBLIC POLICY AND STATE PLANNING STUDIES

พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต¹, พระครูขันติธรรมธารีย์², พระครูบรรพตภวานาวิธาน³,
ไพรัตน์ เอิบสำโรง⁴ และ สุริยะ มาตรฐาน⁵

Phrakhrupariyattiwisutthibandit¹, Phrakhrukhantithammathari²,
Phrakhrubanphotphawanawithan³, Pairat Eibsamrong⁴ and Suriya Matham⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Suri1358355@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 12 กุมภาพันธ์ 2568; วันตอบรับบทความ : 15 กุมภาพันธ์ 2568

Received 6 February 2025; Revised 12 February 2025; Accepted 15 February 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษานโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ พบว่าการศึกษานโยบายสาธารณะ และการวางแผนของรัฐซึ่งเป็นกลไกที่สามารถสร้างสรรค์สังคมให้มีคุณภาพทั้งการใช้ชีวิต ซึ่งมีการศึกษาเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนกลไก สร้างการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐเพื่อให้มีส่วนร่วมสำคัญต่อการผลักดันเพื่อให้เกิด “สังคมที่มีคุณภาพแห่งการเรียนรู้” พร้อมกับ “ก้าวหน้าสู่สาธารณชนที่มีมาตรฐาน” และ “สร้างสรรค์สังคมให้เป็นรัฐสวัสดิการ” โดย “มีแผนงานเพื่อตอบสนองของมวลชน” โดยในกระบวนการนี้เป็นสิ่งที่ควรมีในการศึกษาในนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดการวางแผนของรัฐ และสร้างความเท่าเทียมกันในการที่จะมีการวางแผนรัฐให้สามารถใช้ตอบสนองนโยบายในสังคม รวมทั้งสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาชาติเพื่อให้สังคมนี้มีความเท่าเทียมในด้านต่าง ๆ ในการกำหนดกรอบที่เป็นนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน

Citation:

* พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต, พระครูขันติธรรมธารีย์, พระครูบรรพตภวานาวิธาน, ไพรัตน์ เอิบสำโรง และ สุริยะ มาตรฐาน. (2568). การศึกษานโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวិชาการสมัยใหม่, 3(1), 131-144. Phrakhrupariyattiwisutthibandit, Phrakhrukhantithammathari, Phrakhrubanphotphawanawithan, Pairat Eibsamrong and Suriya Matham. (2025). Public Policy and State Planning Studies. Modern Academic

Development and Promotion Journal, 3(1), 131-144.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2025.8>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

คำสำคัญ: การศึกษา, นโยบายสาธารณะ, การวางแผน, ภาครัฐ

Abstracts

This academic article is a study of public policy and state planning. It was found that the study of public policy and state planning is a mechanism that can create a society with a quality of life. which is studied as a process to drive the mechanism. Create changes in the government sector to make an important contribution to the push to achieve "A society with a quality of learning" along with "progressing to a standard public" and "creating a society into a welfare state" by "having a plan to respond to the masses". In this process, it is necessary to study public policy in order to achieve state planning and create equality in the state planning to be able to respond to policies in society, as well as to create changes to national development so that this society is equal in various aspects. In setting a clear framework for public policy.

Keywords: Education, Public policy, Planning, Government

บทนำ

ในปัจจุบันนี้รัฐบาลนั้นมีการบริหารจัดการโดยมีแผนงานหรือยุทธศาสตร์โดยมีการกำหนดโดยหน่วยงานที่ได้วางกรอบในการบริหารไว้แล้วตั้งแต่ยังเป็นผู้ที่ยังไม่ได้รับการคัดสรรจากประชาชนให้มีอำนาจในการบริหารภาครัฐ ซึ่งเมื่อพรรคการเมืองนั้นต้องการมีอำนาจในการบริหารงานในภาครัฐ หรือควบคุมกลไกต่าง ๆ ในภาครัฐจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการบริหารงานสำหรับภาครัฐ เพื่อให้พรรคของตนนั้นได้รับเลือกจากประชาชนแล้วเข้ามาปฏิบัติงานในรูปแบบของการบริหารงานที่ได้มีการสัญญากับประชาชนไว้ โดยจำเป็นที่จะต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้ก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งผู้นำของรัฐบาลนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะนี้อย่างชัดเจนถึงผลดีหรือผลเสียจากการบริหารงานตามนโยบายสาธารณะนี้ ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการทำงานภายใต้ภาษีของประชาชนที่มีอำนาจจากการเลือกเข้ามาโดยประชาชน เพื่อประชาชนนั้นได้มีโครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น มีการเลี้ยงชีพโดยการทำงานที่มีความสุจริต มีการอาศัยปัจจัยที่มีความสำคัญพื้นฐานนั้นอย่างมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งนโยบายสาธารณะนั้น

จำเป็นต้องมีการกำหนดกรอบของการบริหารงานอย่างชัดเจน โดยเมื่อมีการดำเนินนโยบายสาธารณะแล้ว การวางแผนที่เกี่ยวข้องกับรัฐที่มีความสำคัญนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการใดบ้าง ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของการวางแผนของภาครัฐได้หรือไม่ นั่นก็ล้วนแล้วแต่ผู้นำที่เห็นความสำคัญของประชาชนที่เลือกผู้มีอำนาจหรือตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมการพัฒนาชาติ และการพัฒนาโครงสร้างต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อประชาชนอย่างไร ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญมีแนวคิดว่าการศึกษานโยบายสาธารณะนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง และมีแนวทางอย่างไรบ้างในการนำนโยบายสาธารณะไปวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อประเทศชาติ รวมทั้งประชาชนให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยปัจจุบันอย่างเหมาะสม โดยสามารถทำการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

การวิเคราะห์ผลกระทบและข้อจำกัดของนโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ

นโยบายสาธารณะนี้จำเป็นต้องมีทั้งจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดเหมือนกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นวงจรชีวิตของนโยบาย โดยหมายถึงขั้นตอนในการจัดทำให้มีความสอดคล้องกันของแนวทางที่ได้มีการกำหนดขึ้น เช่น การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบายเมื่อสิ้นสุด (ศุภชัย ยาวประภาษ, 2538) โดยนโยบายสาธารณะนี้เป็นรูปแบบของการกำหนดแนวทางเพื่อให้มีการดำเนินงานตามความเหมาะสมของรัฐบาลที่จะมีการปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ ซึ่งสิ่งสำคัญต้องมีการพิจารณาในเชิงกระบวนการ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่นโยบายสาธารณะนั้นจะต้องมีการดำเนินการให้ผ่านไปตามลำดับ อันเปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิตที่มีช่วงวงจรชีวิตของตน ตั้งแต่จุดเริ่มต้นการพัฒนาการ มีการเติบโตและสิ้นสุดโดยจะมีลักษณะเฉพาะรวมถึงกลุ่มบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในระบบวงจรของนโยบายสาธารณะส่วนใหญ่ 5 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนการก่อตัวของนโยบาย 2. ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย 3. ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ 4. ขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย 5. ขั้นตอนการต่อเนื่อง การทดแทน และการสิ้นสุดของนโยบาย (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2539) สำหรับนโยบายนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินงานของทางภาครัฐเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการในการบริหารงานของทางภาครัฐว่าจะมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างไร จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ที่กำหนดนโยบายให้

ตรงกับประชาชนมากที่สุด และสิ่งที่สำคัญที่สุด นโยบายที่มีการจัดทำขึ้นนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน มีการทำประชาคม มีการศึกษาจากนักวิชาการในหลากหลายสาขาอาชีพเพื่อให้นโยบายดังกล่าวนี้เป็นที่ต้องการของประชาชน และผู้ที่กำหนดนโยบายจำเป็นต้องจะต้องมีศักยภาพสามารถที่จะนำแผนหรือนโยบายนี้ไปปฏิบัติได้ เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบรวมถึงแนวทางของการนำนโยบายนี้ไปต่อยอดกับแผนงานอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องกัน และจากการศึกษาจากนักทฤษฎี หรือนักวิชาการที่กล่าวถึงนโยบายสาธารณะนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นไปในบริบทที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ และการนำนโยบายที่มีการก่อกำเนิดขึ้นนี้ไปใช้ในการบริหารงานภาครัฐเพื่อให้เกิดการตีกรอบ หรือวางโครงสร้างการดำเนินงานเพื่อให้เป็นกฎหมายในการบังคับใช้ เพื่อใช้ตอบสนองความต้องการของประชาชนตามที่พรรคการเมืองหรือหน่วยงานนั้นได้ทำสัญญาประชาคมกับประชาชนว่าจะต้องการนำนโยบายดังกล่าวนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณะชนมากที่สุด

ผลกระทบเชิงบวก การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายที่ออกแบบมาอย่างดีอาจส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโต เกิดการจ้างงาน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ นโยบายที่มีความชัดเจนและเป็นระบบสามารถลดการทุจริตและเพิ่มความโปร่งใส การแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษา และสุขภาพที่ถูกต้องสามารถช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน หากนโยบายมีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จะช่วยเพิ่มความไว้วางใจในภาครัฐ

ผลกระทบเชิงลบ ผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง นโยบายบางอย่างอาจส่งผลเสียต่อประชาชนบางกลุ่ม เช่น การขึ้นภาษีที่กระทบคนรายได้น้อย การบิดเบือนกลไกตลาด นโยบายที่แทรกแซงกลไกตลาดมากเกินไป อาจนำไปสู่ปัญหา เช่น การกำหนดราคาสินค้าจนทำให้ผู้ผลิตขาดทุน ปัญหาด้านงบประมาณและหนี้สาธารณะ นโยบายบางอย่างอาจต้องใช้งบประมาณสูง ส่งผลให้รัฐมีหนี้สะสมมากขึ้น

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บางโครงการพัฒนาอาจก่อให้เกิดมลพิษหรือทำลายระบบนิเวศ (Thomas R. dye, 1978) และสำหรับในกิจกรรมดังกล่าวที่รัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐจัดทำขึ้น เช่น การบัญญัติกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการจัดบริการสาธารณะ จำเป็นที่จะต้องมีการรอบของกฎหมายเข้ามารองรับ (Ira Sharkansky, 1978)

ดังนั้น นโยบายสาธารณะที่เป็นส่วนสำคัญในการบริหารงานภาครัฐ โดยเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลนั้นสามารถเลือกที่จะปฏิบัติได้ หรือไม่ปฏิบัติก็ได้ ตามความเป็นไปของรูปแบบในการ

ปฏิบัติ ซึ่งรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐจัดทำขึ้น เช่น การบัญญัติกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการจัดบริการสาธารณะ เพื่อใช้ตอบสนองความต้องการของประชาชนตามที่พรรคการเมืองหรือหน่วยงานนั้นได้ทำสัญญาประชาคมกับประชาชน

การวางแผนของภาครัฐ

สำหรับการวางแผนในภาครัฐนั้นส่วนใหญ่ผู้ที่ทำหน้าที่หรืออำนาจนั้นล้วนเป็นฝ่ายบริหารที่มีหน้าที่เข้ามาบริหารจัดการ เช่น ฝ่ายการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำที่มีส่วนสนับสนุนการวางแผนของภาครัฐเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสำหรับการวางแผนของภาครัฐนั้น โดยในยุคแรก ๆ ของการวางแผน สภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นช่วงเปิดศักราชใหม่แห่งการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในการภายใต้การเมืองการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ส่วนกลาง ซึ่งในปัญหาสังคมนั้นยังมีไม่มาก โดยคนไทยส่วนใหญ่ในนั้นมีฐานะที่ยากจน การเมืองยังไม่การปฏิรูปเหมือนในทุกวันนี้ ซึ่งสำหรับองค์ความรู้ส่วนใหญ่ทางด้านพัฒนายังอยู่ในกลุ่มของนักวิชาการหรือข้าราชการ และด้วยสภาพแวดล้อมดังกล่าว กระบวนการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ดี(สรรเสริญ วงศ์ช่อม, 2554) โดยส่วนใหญ่แล้วการวางแผนของภาครัฐจึงมีการเน้น หรือการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มีความชัดเจน ที่เรียกว่าการวางแผนยุทธศาสตร์ในภาครัฐ ซึ่งหมายถึง ทิศทางในการปฏิบัติ และภารกิจต่าง ๆ ให้มีการสัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ โดยมีเป้าประสงค์ของหน่วยงานในภาครัฐอย่างชัดเจน ซึ่งมีจะต้องมีการกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สามารถสร้างผลผลิต โดยมีเป้าหมายร่วมกันขององค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ ที่จำเป็นจะต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดมีการพัฒนา(สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สังกัดสำนักงานกระทรวงการคลัง, 2559) แล้วแต่ความรู้ความสามารถของผู้บริหารองค์กรในหน่วยงานนั้น ๆ และรวมไปถึงแผนกำหนดยุทธศาสตร์ที่ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมดูแลให้เกิดการดำเนินงานโดยใช้นโยบายที่ได้รับจากหน่วยงานกลางที่มีแผนแม่บทตามกระบวนการที่ได้รับเพื่อนำมาปรับใช้กับองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานย่อยเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันตามที่ได้กำหนดจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความเหมาะสมกับองค์กรนั้น ๆ

ดังนั้น การวางแผนของหน่วยงานภาครัฐนี้เป็นการนำแผนที่เกิดจากกระบวนการที่เกิดจากการกำหนดนโยบายไปปรับใช้ให้เกิดกับดำเนินงานภายในองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของภาครัฐให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะแผนแม่บทที่

หน่วยงานกลางของภาครัฐได้มีการกำหนดขึ้นให้เป็นที่ทิศทางในการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐนั้น และเพื่อให้เกิดความสามารถในการสร้างผลผลิตต่อองค์กร หน่วยงานของภาครัฐให้เป็นไปตามเป้าหมายของผู้บริหารตามความคาดหวังในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นและแผนการดำเนินการที่เกิดจากนโยบายที่ประชาชนให้ความคาดหวังนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบในการศึกษาโยบายสาธารณะที่มีความสำคัญกับประชาชน

ในการศึกษาโยบายสาธารณะที่มีความสำคัญกับประชาชนนั้นจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับ การวางแผนของผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการกำหนดนโยบายให้ตรงใจ หรือมีความเข้าใจใน ประชาชนที่จำเป็นต้องการในนโยบายนั้นอย่างไร โดยสำหรับการศึกษาโยบายสาธารณะนั้นผู้ ที่ศึกษาจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการบริหารที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะที่ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนว่า สิ่งที่ประชาชนนั้นมีความต้องการในเรื่องใดในการ บริหารของภาครัฐ และเพื่อเป็นการพัฒนาประเทศโดยการใช้โครงสร้างพื้นฐานที่ประชาชนนั้น สามารถเข้าถึงได้มาเป็นกลไกในการดำเนินงานนโยบายในภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ การนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน สังคม และประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งในการศึกษานี้ต้องมีขอบเขตหรือมิติเพื่อให้เกิดการศึกษาที่ครอบคลุมใน การสร้างความเข้าใจ โดยประกอบด้วย 1. มิติทฤษฎีหรือตัวแบบของนโยบาย 2. มิติขอบเขต ของนโยบาย 3. มิติกระบวนการของนโยบาย(สัญญา เคนาภูมิ, 2559) และความมุ่งหมายใน การจำกัดในการศึกษาโยบายสาธารณะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงเพื่อเป็นสำรวจและ ระบุสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ ความคล้ายคลึง และความแตกต่างที่เกี่ยวข้องใน การศึกษาในรูปแบบของการกำหนดนโยบายสาธารณะ(ปฐม มณีโรจน์, 2533) โดยเฉพาะในสิ่ง ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของประชาชนนั้นมีส่วนไหนบ้างที่จำเป็นต้องศึกษา และนโยบาย สาธารณะจะนำไปกำหนดแผนเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ซึ่งตามกระบวนการในการดำเนินของนโยบายส่วนใหญ่แล้ว ล้วนจะนำไปใช้พัฒนาที่เกี่ยวข้อง กับโครงสร้างพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน และประชาชนนั้นต้อง มีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายนั้นโดยตรง เช่น นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน ทางเศรษฐกิจในทุก ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องประชาชน การค้าขาย อาชีพ หรือที่มีความเกี่ยวข้อง ต่อประชาชนเป็นสำคัญ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งทำให้ประชาชนนั้นได้รับ

ประโยชน์ต่ออนโยบายนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาชาติ ชุมชน สังคมให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นต้น

ดังนั้น กรอบในการศึกษานโยบายสาธารณะที่มีความสำคัญกับประชาชน ผู้ที่ดำเนินการศึกษานโยบายนั้นต้องมีการคำนึงถึงประชาชนเป็นส่วนสำคัญ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายใด ๆ ที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตต่อประชาชนนั้นล้วนเป็นการศึกษานโยบายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานต่อประชาชนให้สามารถดำเนินชีวิตไปในสังคมนี้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแบบประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว

การศึกษานโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ

ในการศึกษานโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐนั้น ส่วนใหญ่ในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะล้วนเป็นการศึกษาโดยภาพรวม เพื่อให้มีความเข้าใจในหลักการที่เกี่ยวข้อง หรือนโยบายที่นำไปสู่การวางแผนในการบริหารงานของรัฐที่ช่วยให้มีการดำเนินงานของภาครัฐมีรูปแบบกระบวนการอย่างไรนั้น โดยผู้เขียนสามารถแยกประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ การศึกษานโยบายสาธารณะ และการวางแผนของภาครัฐ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 คือ การศึกษานโยบายสาธารณะ โดยในการศึกษานโยบายสาธารณะนี้ สำหรับผู้ที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรการบริหารงานภาครัฐ หรือ “บริหารรัฐกิจ” ซึ่งเป็นหลักสูตรหนึ่งของคณะสังคมศาสตร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการปกครอง หรือ “รัฐศาสตร์” ในสาขาวิชาการเมืองการปกครอง แต่ก็มีกำหนดหลักสูตรเหล่านี้ให้มีการแยกย่อยกันออกไปเพื่อให้มีความเข้าใจในการบริหารงานภาครัฐ โดยมีนโยบายสาธารณะเป็นหลักการสำคัญ เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาในการบริหารงานภาครัฐได้เข้าใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับการดำเนินงานปัจจุบันของภาครัฐ(มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541) และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการประชาชนเพื่อให้สามารถผลิตนักวิชาการ และนักบริหารในการจัดการในการกำหนดรวมทั้งการศึกษานโยบายของภาครัฐในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน สังคมให้สามารถผลิตบุคคลที่มีคุณภาพในการดำเนินงานนโยบายของทางภาครัฐโดยตรง ซึ่งในการปรับใช้ หรือการดำเนินงานตามนโยบายนั้นจำเป็นต้องมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ทำให้การศึกษานโยบายสาธารณะเป็นที่ให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่ศึกษา

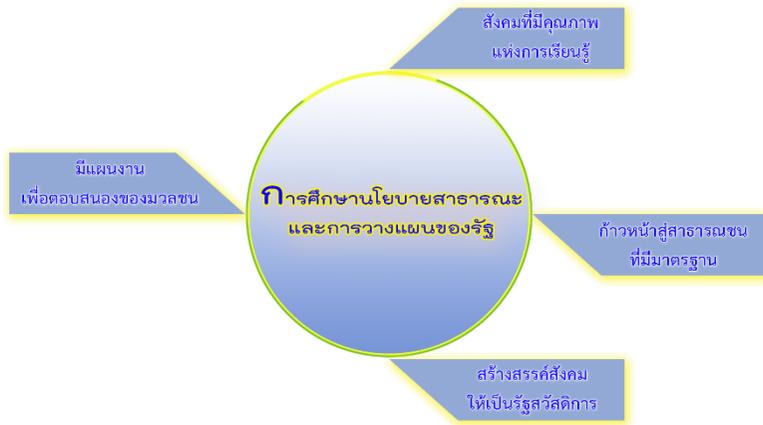
ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาครัฐ สามารถทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบาย(ธนปพน ภูสุวรรณ, 2563) โดยกระบวนการหรือวิธีในการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวนี้ เพื่อเป็นกระบวนการทำให้เกิดการคิด วิเคราะห์ และนำนโยบายดังกล่าวนี้ไปใช้นั้นสามารถเกิดประโยชน์ในสังคมได้ ซึ่งการศึกษานโยบายที่สำคัญจำเป็นต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายโดยใช้กระบวนการ หรือขั้นตอนในการกำหนดนโยบายที่สำคัญจากการศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดการทำงานนโยบายสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนโยบายสาธารณะนั้นมีความสำคัญหลายประการ ได้แก่ 1. ใช้ในการกำหนดเพื่อพัฒนาประเทศ 2. ใช้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน 3. ใช้ในการแก้ไขปัญหาสำคัญของประชาชน 4. เพื่อจัดสรรค่านิยมทางสังคม 5. ใช้ในการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม 6. ใช้ในการเสริมสร้างความเสมอภาคให้โอกาสแก่ประชาชน 7. ใช้ในการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชน 8. ใช้ในการกระจายความเจริญไปสู่ชนบท 9. ใช้ในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 10. ใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(คันทอง ใจดี, 2564) ซึ่งสาระสำคัญในการศึกษานโยบายสาธารณะล้วนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายสาธารณะเหล่านี้จำเป็นต้องมีรูปแบบหรือขั้นตอนต่าง ๆ โดยเป็นตามลำดับ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2539)ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. การก่อตัวของนโยบาย 2. การกำหนดนโยบาย 3. การนำนโยบายไปปฏิบัติ 4. การประเมินผลของนโยบาย และ 5. การต่อเนื่องการทดแทน และการสิ้นสุดของนโยบาย สำหรับขั้นตอนต่าง ๆ นี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญของการศึกษานโยบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้น คืออะไรหรือดำเนินการอย่างไรเพื่อให้เกิดนโยบายอย่างสมบูรณ์ ซึ่งต้องใช้ความพยายามในการดำเนินงานเกี่ยวกับนโยบายมากขึ้น ตามความรู้ความสามารถของผู้ที่ต้องการมีส่วนสำคัญในนโยบายเหล่านี้ให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องมีการศึกษา การรับฟังความคิดเห็นในทุก ๆ ภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องด้วย และการดำเนินกิจกรรมนโยบายส่วนใหญ่นั้นล้วนเกิดจากการทำประชาคม เพื่อศึกษาผลดีผลเสียที่มีความเกี่ยวข้องกับสาธารณะชน ในสิ่งที่จะนำมาสร้างเป็นนโยบายดังกล่าวนี้ หรือนโยบายนี้สามารถเกิดผลอย่างไรกับประชาชน และมีความเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างไร ล้วนต้องมีการถ่วงถ่วงจากความเห็นทั้งของประชาชน ผู้ที่เป็นสาธารณะชน ผู้ได้รับผลได้ผลจากการนำเสนอโยบายนี้ให้สามารถไปใช้ในการปฏิบัติ หรือการลงมือปฏิบัติเป็นนโยบายอย่างสมบูรณ์ มีการประเมินผลตามความเป็นจริงซึ่งนโยบายสาธารณะเหล่านี้ต้องมีกระบวนการ หรือขั้นตอนที่จำเป็นอย่างสมบูรณ์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสนอให้เป็นนโยบายต่อไปด้วย และ

ประเด็นที่ 2 คือ การวางแผนของรัฐ โดยสำหรับในการวางแผนของรัฐนี้ เป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยในการขับเคลื่อนของการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความสมบูรณ์แบบ ทั้งการคิด วิเคราะห์ เพื่อให้การวางแผนในการกำหนดยุทธศาสตร์ของภาครัฐนั้นมีความสอดคล้องกับระบบ หรือกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการที่ดี และเกี่ยวข้องกับภาครัฐที่มีความเหมาะสม ทั้งการวางแผน การจัดการนโยบายที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งมีแผนงานที่เกิดจากการกำหนดนโยบายไปใช้บริหารงานได้อย่างครอบคลุมทุก ๆ หน่วยงานขององค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับภาครัฐ ทั้งกระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น และการวางแผนของรัฐนั้น มีการดำเนินการโดยหน่วยงานที่มีอำนาจโดยการกำหนดแผนการดำเนินการต่าง ๆ คือ “สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และการวางแผนของภาครัฐรวมทั้งพิจารณาแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐให้สอดคล้องกับการบูรณาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐเพื่อผลักดันไปสู่เป้าหมาย(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) โดยในการวางแผนของรัฐนั้นล้วนมีการดำเนินการมาตั้งแต่ฉบับแรก คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 ในพุทธศักราช 2504 ถึง 2506 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) และได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เรื่อยมาในทุก ๆ 3-5 ปี โดยในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ของรัฐนั้นล้วนจำเป็นต้องมีการกำหนด รวมทั้งมีการปรับปรุงแผนเพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของภาครัฐเพื่อให้ภาครัฐนั้นนำไปประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีการกำหนดแผนงานในทุก ๆ รัฐบาลที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐให้ชุมชน สังคม ประชาชนนั้นได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะเวลา 20 ปี ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ 1. เพื่อสร้างความสุขที่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย 2. เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 3. เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4. เพื่อสร้างความเท่าเทียม และความเสมอภาคของสังคม 5. เพื่อการพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพทางสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ 6. เพื่อเป็นการสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการเข้าถึงต่อการให้บริการของภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

โดยทั้งประเด็นที่ 1 การศึกษานโยบายสาธารณะ และประเด็นที่ 2 การวางแผนของรัฐ ล้วนเป็นกระบวนการที่ภาครัฐนั้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชาติ และสร้างความมั่นคงให้กับประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของประเทศ ให้อยู่ในประเทศนี้ได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะของประชาชนทั่วไป เพื่อกำหนดในสิ่งต่าง ๆ ต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันในทุกกระบวนการและแนวทางในการบริหารจัดการในเชิงภาครัฐ โดยเป็นทั้งแนวคิด และทฤษฎีที่สามารถไปลงมือปฏิบัติ รวมทั้งปรับใช้ให้เข้ากับการพัฒนาชาติ และการพัฒนาสังคมให้ประชาชนนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตของประชาชนนั้นคือ ความเป็นอยู่ที่ดี มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีความมั่นคง รวมทั้งการอาศัยอยู่ในสังคมโดยปราศจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อชีวิต และสิ่งต่าง ๆ ล้วนเกิดจากการกำหนดนโยบาย และซึ่งในการศึกษานโยบายเพื่อเป็นการเชื่อมโยงต่อไปในการกำหนดยุทธศาสตร์ รวมทั้งการกำหนดแผนงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในกระบวนการ หรือขั้นตอน เพื่อเป็นการสร้างสังคมที่ดี ล้วนจำเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น การศึกษานโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ เป็นการดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐ และสร้างสังคมให้มีคุณภาพตามการพัฒนาการของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในการศึกษานโยบายสาธารณะ และการวางแผนของรัฐซึ่งเป็นกลไกที่สามารถสร้างสรรค์สังคมให้มีคุณภาพทั้งการใช้ชีวิต ซึ่งมีการศึกษาเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนกลไก สร้างการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐเพื่อมีส่วนร่วมสำคัญต่อการผลักดันเพื่อให้เกิด “สังคมที่มีคุณภาพแห่งการเรียนรู้” พร้อมกับ “ก้าวหน้าสู่สาธารณชนที่มีมาตรฐาน” และ “สร้างสรรค์สังคมให้เป็นรัฐสวัสดิการ” โดย “มีแผนงานเพื่อตอบสนองของมวลชน” โดยในกระบวนการนี้เป็นสิ่งที่ควรมีในการศึกษาในนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดการวางแผนของรัฐ และสร้างความเท่าเทียมกันในการที่จะมีการวางแผนรัฐให้สามารถใช้ตอบสนองนโยบายในสังคม รวมทั้งสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาชาติเพื่อให้สังคมนั้นมีความเท่าเทียมในด้านต่าง ๆ ในการกำหนดกรอบที่เป็นนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่
สังเคราะห์โดยคณะผู้เขียน

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับ การศึกษา นโยบายสาธารณะและการวางแผนของรัฐ ซึ่งผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ และอธิบายไว้ ดังนี้

สังคมที่มีคุณภาพแห่งการเรียนรู้ คือ การสร้างสังคมให้เกิดการศึกษาอย่างมีความเท่าเทียมกัน และเน้นให้การศึกษาในทุก ๆ ระดับอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางภาครัฐต่อการศึกษา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุก ๆ คนภายในประเทศ

ก้าวหน้าสู่สาธารณชนที่มีมาตรฐาน คือ การที่ผู้ที่มีอำนาจนั้นมีการให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีคุณภาพโดยเพื่อให้เกิดความมีมาตรฐานในทุก ๆ มิติเพื่อให้เกิดการใช้งานต่อทุกเพศ ทุกวัย โดยไม่มีการแบ่งชนชั้น วรรณะ

สร้างสรรค์สังคมให้เป็นรัฐสวัสดิการ คือ การที่ภาครัฐนั้นให้ความสำคัญต่อประชาชนในด้านแผนงานต่าง ๆ แต่สิ่งที่สำคัญในแผนนั้นต้องมีความใส่ใจต่อสังคมให้โอกาสในทุก ๆ ชนชั้น โดยสร้างรัฐสวัสดิการให้ประชาชนนั้นมีการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐนั้นกำหนดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน

มีแผนงานเพื่อตอบสนองของมวลชน คือ รัฐนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ให้ประชาชนนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่ดีในการพัฒนาสังคมโดยต้องศึกษา นโยบาย

ที่มีความเหมาะสมกับประชาชน มีการวางแผนที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในทุก ๆ ช่วงต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

สรุป

นโยบายสาธารณะนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดกรอบของการบริหารงานอย่างชัดเจน โดยเมื่อมีการดำเนินนโยบายสาธารณะแล้ว การวางแผนที่เกี่ยวข้องกับรัฐที่มีความสำคัญนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการใดบ้าง ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของการวางแผนของภาครัฐได้หรือไม่ นั้นก็ล้วนแล้วแต่ผู้นำที่เห็นความสำคัญของประชาชนที่เลือกผู้มีอำนาจหรือตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมการพัฒนาชาติ และการพัฒนาโครงสร้างต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อประชาชนได้อย่างไร ดังนั้นผู้เขียนมีแนวคิดว่าการศึกษานโยบายสาธารณะนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง และมีแนวทางการดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐ และสร้างสังคมให้มีคุณภาพตามการพัฒนาการของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในการศึกษานโยบายสาธารณะ และการวางแผนของรัฐซึ่งเป็นกลไกที่สามารถสร้างสรรค์สังคมให้มีคุณภาพทั้งการใช้ชีวิต ซึ่งมีการศึกษาเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนกลไก สร้างการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐเพื่อให้มีส่วนสำคัญต่อการผลักดันเพื่อให้เกิด “สังคมที่มีคุณภาพแห่งการเรียนรู้” พร้อมกับ “ก้าวหน้าสู่สาธารณชนที่มีมาตรฐาน” และ “สร้างสรรค์สังคมให้เป็นรัฐสวัสดิการ” โดย “มีแผนงานเพื่อตอบสนองของมวลชน” โดยในกระบวนการนี้เป็นสิ่งที่ควรมีในการศึกษาในนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดการวางแผนของรัฐ และสร้างความเท่าเทียมกันในการที่จะมีการวางแผนรัฐให้สามารถใช้ตอบสนองนโยบายในสังคม รวมทั้งสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาชาติเพื่อให้สังคมนี้มีความเท่าเทียมในด้านต่าง ๆ ในการกำหนดกรอบที่เป็นนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- Thomas R. dye. (1978). *Understanding Public Policy*. Washington, D.C: Prentice-Hall.
- Ira Sharkansky. (1978). *Public Administration: Policy-making in Government Agencies*. University of Michigan: Rand McNally College Publishing Company.

- ศุภชัย ยาวประภาส. (2538). *นโยบายสาธารณะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ ปฏิรูประบบราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สรเสริญ วงศ์ช่อม. (2554). *การวางแผนพัฒนาประเทศ*. นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สังกัดสำนักงานกระทรวงการคลัง. (2559). *คู่มือจัดทำ แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง*.
เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก
<https://palad.mof.go.th/storage/palad/files/S50vSSQOMjvRRvqyUyNxtzgXRvBAWa2pGU4G6fFy.pdf>
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). กรอบแนวคิดการศึกษา นโยบายสาธารณะ. *วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์*, 11(33), 1-16.
- ปฐม มณีโรจน์. (2533). การศึกษา นโยบายสาธารณะตามแนวรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 30(3), 178-190.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2541). *การบริหารรัฐกิจเบื้องต้น*. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก <http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=PA200>
- ธนปพน ภูสุวรรณ. (2563). *นโยบายสาธารณะ (Public Policy)*. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก http://pws.npru.ac.th/tanapapon/index.php?act=6a992d5529f459a44fee58c733255e86&lnotype=extmod&sys=sys_filedownload&dat=download&mfd_id=74
- คันทอง ใจดี. (2564). *ความหมายนโยบายสาธารณะ บทที่ 2*. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก https://elcpg.ssru.ac.th/khanthong_ja/pluginfile.php/68/block_html/content/ความหมายนโยบายสาธารณะ.pdf
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. กรุงเทพฯ: หจก.วี.เจ.พรินติ้ง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *วิสัยทัศน์/วัฒนธรรมองค์กร/ค่านิยม*. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=2945

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ความเป็นมาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=2943